

Aktiv
Föreläsning

Demokrati & delaktighet

Västernorrland

Inledning

Föreläsningen ska hålla på i 30–45 minuter.

Samla gruppen och sitt gärna i en ring så att alla hör och ser dig som föreläsare.

Första gången du träffar gruppen:

Föreläsaren inleder med att göra en kort presentation av sig själv.

*Gör sedan en presentationsövning med barnen för att lära dig namnen – se häftet **"Tips"**.*

Om du träffat gruppen förut:

Sammanfatta förra träffen. Ställ gärna några frågor och hjälp gruppen att minnas vad som togs upp, något speciellt som hände o.s.v. Gör gärna en presentationsövning även idag.

Dagens tema är Demokrati och delaktighet.

Börja med att försöka definiera vad demokrati är.

Har någon hört talas om demokrati?

Vad är det för något?

Ordet demokrati kommer från grekiskan och betyder folkstyre eller folkmakt.

Det handlar alltså om vem som får vara med och bestämma om saker. I en demokrati är det folket = ALLA!

I en diktatur är det istället en person eller en liten grupp som bestämmer allt.

Hur ett samhälle styrs (vem som får bestämma om vad) beskrivs i grundlagen = samhällets spelregler. Föreningens spelregler kallas stadgar.

Barnens spelregler

Barnens spelregler är ett initiativ från Riksidrottsförbundet och BRIS för en tryggare barnidrott. Gå genom alla spelregler (7 stycken) och diskutera med deltagarna vad de tänker om det.

1. Alla barn är lika mycket värda och ska behandlas med respekt

Ex svar: Det innebär att du alltid har rätt att behandlas med respekt oavsett vem eller hur du är. Det spelar ingen roll var du kommer ifrån, om du är kille eller tjej eller har en funktionsnedsättning.

2. Alla barn har rätt till att träna och utvecklas på sina villkor

Ex svar: Det innebär att din träning ska kännas bra i magen och ska vara rättvis för alla, oavsett om det är träning eller tävling. Ingen kan tvinga dig att vara med!

3. Alla barn har rätt till stöttande av vuxna

Ex. svar: Alla vuxna måste bete sig bra mot barn. Din tränare ska stötta dig i din idrott och dina föräldrar ska inte få dig att känna dig dålig. Vuxna ska helt enkelt prata och agera på ett schysst sätt mot alla barn!

4. Inget barn ska bli utsatt för (sexuella) övergrepp

Ex. svar: Ett övergrepp kan till exempel vara att någon tar på dig eller kollar på dig som känns fel till att någon tvingar dig göra något du själv inte vill. Det är aldrig okej och ingen får göra det!

5. Inget barn ska bli utsatt för våld

Ex. svar: Varken vuxna eller barn får medvetet göra någon annan illa. Varken genom sparkar, knuffar, slag eller att skrika, håna eller reta någon. Det spelar ingen roll vad någon annan gjort – det är aldrig okej med våld!

6. Inget barn får bli utsatt för mobbning eller trakasserier

Ex. svar: Mobbning är när någon försöker trycka ned dig, frysa ut dig eller få dig att må dåligt genom elaka ord, skvaller eller lögner. Alla barn som upplever detta måste genast prata med en vuxen!

7. Alla barn har rätt att känna sig delaktiga i sin förening

Ex. svar: Du som barn har rätt att vara med och tycka till om vad din förening gör och hur de gör det. De vuxna ska lyssna på dig om du tycker att något kan ändras eller förbättras och ta det på allvar.

Övning 1: Vem bestämmer?

Vem är det som bestämmer, varför är det så?

– Hemma? (Är det föräldrarna, familjeråd...?)

Föräldrarna är ansvariga för och får fatta beslut för sina barns räkning tills de blir myndiga vid 18 års ålder.

Det innebär inte att föräldrarna kan bestämma vad som helst. Barn har rättigheter som är skyddade i lag och i Barnkonventionen. T.ex. ska barns bästa alltid prioriteras, barn har rätt skyddas från både fysiskt och psykiskt våld, rätt till sjukvård och utbildning, rätt att få säga sin mening i frågor som rör dem, etc.

– I skolan? (Är det rektorn, läraren, klassrådet, föräldrarna?)

Det är lite krångligare att reda ut vem som bestämmer i skolan. Riksdagen och Skolverket har satt upp allmänna regler som gäller för alla skolorna om t.ex. vilka ämnen barnen ska lära sig om i skolan. Kommunen kan bestämma om fler regler som ska gälla för alla skolorna i den kommunen (och vilka skolor som ska finnas i kommunen). Rektorn är ansvarig för att reglerna genomförs på hans/hennes skola och har sista ordet i alla andra frågor som rör hans/hennes skola. Läraren bestämmer i klassrummet.

Både eleverna och deras föräldrar har också möjlighet att påverka sådant de inte tycker fungerar bra i skolan i första hand genom dialog med läraren eller rektorn (t.ex. genom klassråd, elevråd, föräldramöten, etc.) men om det inte fungerar kan man vända sig till andra myndigheter.

– I föreningen? (Är det tränaren, styrelsen, ordföranden...?)

I en förening är det medlemmarna som har rätten att bestämma och det gör man på årsmötet. Styrelsen väljs av medlemmarna för att sköta den löpande verksamheten under året, men styrelsen ska följa och genomföra det som medlemmarna har bestämt på årsmötet.

Föreningens spelregler som hur man blir medlem, när årsmötet ska hållas och hur man bär sig åt om man vill ändra på något i föreningen står i föreningens stadgar.

I den grundlag som heter Regeringsformen står det att "All offentlig makt i Sverige utgår från folket". D.v.s. det är i grunden folket som har makten/rätten att bestämma. Vart fjärde år väljer vi representanter, riksdagen, som får i uppdrag att fatta bra beslut.

Det står också att "Den offentliga makten utövas under lagarna" vilket betyder att riksdag, regering, kungen och statliga myndigheter (t.ex. polisen, domstolar) inte kan göra vad de vill utan måste följa lagen.

– Hur ser det ut i olika länder?

Sverige är demokratiskt styrd med statsminister och statsråd. Det finns även andra former av demokratier, t.ex. presidentialism (USA) och parlamentarism (Norge). I vissa länder får inte folket vara med och bestämma utan makten kan ligga hos en person, diktatur, eller av landets mest förmögna personer, oligarkier. I teokratier grundas statsskicket på religionen

Övning 2: Vandrande pinnen - delaktighet

Låt barnen sätta sig i en ring. Den som håller i pinnen (eller bollen eller något annat lämpligt föremål) är den som får prata. (Du som ledare har så klart rätt att prata också för att t.ex. ställa frågor.)

I barnkonventionen står det att barn har rätt att få säga sin mening i frågor som rör dem. Be barnen berätta hur de upplever att de får komma till tals. Bli tillfrågade om sin åsikt? Lyssnar vuxna på deras åsikter? Lyssnar de på varandra?

OBS! Ingen måste säga något om han/hon inte vill. Det gör inte heller någonting om någon annan redan har sagt ungefär samma sak.

Övning 3: Delaktighet - diskussion

Låt barnen fundera över frågorna ensamma och i par innan du frågar i storgrupp vad de kommit fram till.

Tror du att det skulle bli någon skillnad i din förening om ungdomar fick mer att säga till om?

Vad skulle du vilja förändra i din förening/ i din grupp? Hur skulle det kunna gå till, vem ska göra det?

Hur kan man göra för att alla ska känna sig mer delaktiga?

Kan alla barn vara med i din idrott?

Får alla lika mycket beröm av ledarna?

På vilket sätt får du vara med och bestämma i din idrott?

Övning 4: Lösa upp knuten

Övningen genomförs i 3 variationer.

Låt barnen ställa sig i en ring. Alla blundar och sträcker in händerna i mitten och tar någon annans hand. Om det behövs kan du som ledare hjälpa till lite så att alla får tag i två andra händer. När alla händer håller i någon annan hand kan barnen öppna ögonen igen. De ska nu reda ut knuten tills de står i en ring igen.

- 1. Första gången ska de försöka lösa problemet utan att prata med varandra.*
- 2. Vid andra försöket utser du ett av barnen som får prata (men alla andra måste fortfarande vara tysta).*
- 3. Tredje och sista gången får alla prata.*

Förslag till genomgång:

Gick det att lösa problemet varje gång?

Vad hände första gången när ingen fick prata?

Vad hände andra gången när bara en fick prata?

Lyssnade resten av gruppen på den som fick prata då?

Vad hände tredje gången när alla fick prata?

Lyssnade ni på varandra?

Vilken gång var det lättast att lösa problemet?

Är det lättare att göra saker om vi samarbetar?

Övning 5: Diskriminering

När någon blir sämre behandlad än en annan person i en liknande situation på grund av kön, etnicitet, religion, sexuell läggning eller funktionshinder så kallas det för diskriminering. Det är olagligt.

Om någon säger elaka saker till dig som handlar om kön, etnicitet, religion, sexuell läggning eller funktionshinder så kallas det för trakasserier. Det är alltså så att ingen får behandla dig orättvist eller säga taskiga saker, på grund av din hudfärg, vilket kön du identifierar dig som, varifrån du kommer, vilken religion du har, för att du är tycker om personer av samma kön är bi eller för att du har ett funktionshinder.

Dela in barnen två och två och dela ut svars korten till varje par.

Rött=nej, Gult=ibland, Grönt=ja

Ställ följande påståenden till barnen och följdfrågor:

- 1. De som har råd att åka på läger borde betala för dem som inte har råd. (Hur kan man göra det rättvist? Måste det vara rättvist?)**
- 2. Ledare får ha favoriter. (Varför/varför inte är det rätt?)**
- 3. Det går att vara med och leka om man sitter i rullstol. (Hur kan man anpassa leken?)**
- 4. Det går att stoppa mobbning. (vad kan man göra?)**

Alternativ: Be barnen sitta rygg mot rygg i en ring så de inte ser hur alla svarar, eller be barnen blunda när de svarar med tummen upp, tummen ner eller åt sidan.

Övning 6: Jämlikhet – jämställdhet (för äldre)

Jämlikhet, att alla människor har samma värde oavsett kön, religion, klasshörighet mm, är en förutsättning för demokratin. Om alla ska ha möjlighet att påverka beslut så måste också alla ha möjlighet att göra sin röst hörd och allas röster vara lika mycket värda.

Med jämställdhet menas att oavsett vilket kön du identifierar dig som ska ha samma rättigheter och möjligheter.

**Hur ser det ut med jämställdheten i din förening/lag/grupp?
Har alla samma möjligheter, oavsett vilket kön man identifierar sig som?**

Vilka skillnader har ni sett?

Är det någon skillnad på vem som är ledare, när det gäller exempelvis kön?

Ex. svar: Diskutera träningstider, omklädningsrum etc.

Övning 7: Berättelse

Läs följande berättelse:

(upp till 9 år)

Kompisarna ska spela basket. Alva får inte vara med.

– Du är alldeles för kort för att kunna spela basket, säger kompisarna.

– Men det fattas ju en för att ni ska bli jämna lag, svarar Alva.

– Jo, det förstås, du får väl vara med då – men bara för den här gången.

Två av kompisarna väljer lag, men ingen vill välja Alva. Hon är nog lika bra på att spela basket som en nyckelpiga är på att hoppa rep, tänker de, och så kommer det sig att Alva blir vald allra sist.

Men när de börjar spela svischar Alva förbi med bollen mellan kompisarnas ben. Hon är så snabb att de inte alls hinner med! Kompisarna försöker att göra som Alva och springa mellan benen på varandra, men det går ju inte alls för de är alldeles för stora!

När de spelat klart säger Alva till de andra kompisarna:
– Ingen tycker väl att det är roligt att bara få se på när andra idrottar och har kul. Nu fick jag vara med bara för att det fattades en, men hur ska man kunna bli bättre om man aldrig får vara med?

Förslag till genomgång

Frågor:

Hur tror du Alva kände sig när hon inte skulle få vara med?

Vad tycker du är roligast när du idrottar?

Låt var och en fundera själva över varje fråga i 1 min.

Gå sedan ihop två och två och fundera tillsammans i 2 min.

Låt varje par redovisa vad de kom fram till. Sammanfatta sedan vad alla kommit fram till. Prata sedan med hela gruppen om de tycker att svaren blivit som de tänkt sig.

Övning 8: BRIS

Fråga barnen om de vet vad BRIS är och vad de gör. BRIS = barnens rätt i samhället. Med BRIS kan du ringa, maila och chatta om vad som helst, ingenting är för stort eller för litet, för konstigt eller för vanligt. En vuxen på BRIS svarar i telefon, på ditt mail eller chattar, och du är alltid anonym (= du behöver inte berätta vem du är). BRIS finns för dig som är upp till 18 år. Telefon: 116 111, www.bris.se

Avslutning

Avsluta med att samla barnen och summera vad ni gjort och vad de lärt sig.

Vad tyckte ni om?

Vad skulle ni velat att de skulle vara mer av?

*Fråga barnen först vad de kommer ihåg sedan kan du fylla på.
Kom ihåg att behandla andra som du vill bli behandlad själv!*